

Wyrok z dnia 9 listopada 2001 r., I CKN 441/99

Osoba, która spełniła świadczenie pieniężne wynikające z ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jedn. tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.), może żądać jego zwrotu od sprawcy, jeżeli ponosi on za szkodę odpowiedzialność na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych.

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący)

Sędzia SN Bronisław Czech

Sędzia SN Gerard Bieniek (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Robót Drogowo-Budowlanych S.A. w G. przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowemu „Polskie Koleje Państwowe” w W. (obecnie „Polskie Koleje Państwowe S.A.” w W.) o zapłatę, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 9 listopada 2001 r. na rozprawie kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 września 1998 r.

oddalił kasację oraz sprostował oznaczenie strony pozwanej w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w ten sposób, że określił ją jako „Przedsiębiorstwo Państwowe Polskie Koleje Państwowe” (obecnie: „Polskie Koleje Państwowe Spółka Akcyjna”).

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 29 września 1998 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych od wyroku Sądu Wojewódzkiego z dnia 6 marca 1998 r., w którym od pozwanej zasądzono na rzecz powodowego Przedsiębiorstwa Robót Drogowo-Budowlanych S.A. w G. kwotę 21 920,40 zł tytułem zwrotu wypłaconego przez stronę powodową rodzinie zmarłego pracownika jednorazowego odszkodowania. W sprawie tej ustalono, że pracownik poprzednika prawnego powodowego Przedsiębiorstwa Zygmunt L. uległ

w dniu 11 października 1995 r. śmiertelnemu wypadkowi na strzeżonym przejeździe kolejowym. Śmierć Zygmunta L., zatrudnionego w charakterze kierowcy, nastąpiła podczas wykonywania przez niego obowiązków służbowych, a była następstwem nieopuszczenia szlabanu na przejeździe kolejowym. Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w G. – poprzednik prawny strony powodowej – wypłaciło rodzinie zmarłego pracownika m.in. jednorazowe odszkodowanie w kwocie 21 920,40 zł i zwróciło się do pozwanej o zwrot tej kwoty. Uwzględniając to żądanie Sąd Wojewódzki uznał, że wypadek przy pracy stanowi delikt prawa pracy, a zatem zastosowanie w tej sprawie – w drodze analogii – przepisu art. 441 § 3 k.c. wobec osoby odpowiedzialnej za szkodę, jest uzasadnione.

Pogląd ten podzielił Sąd Apelacyjny wskazując, że pracodawca, wypłacając rodzinie zmarłego pracownika jednorazowe odszkodowanie, spełnił ustawowy obowiązek wynikający z przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jedn. tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) i może dochodzić roszczenia o zwrot jednorazowego odszkodowania od sprawcy wypadku przy pracy, będącego osobą trzecią, na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 441 § 3 k.c.

Wyrok ten strona pozwana zaskarżyła kasacją. Jako podstawy kasacyjne wskazała naruszenie art. 441 § 3 k.c. przez błędną wykładnię oraz naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 64 § 1 k.p.c. przez zasądzenie należności od podmiotu nie mającego zdolności sądowej. Wskazując na powyższe wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Wojewódzkiego i odrzucenie pozwu względnie oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu naruszenia art. 64 § 1 k.p.c. przez zasądzenie należności od podmiotu, tj. Centralnej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, który nie ma zdolności sądowej. Podniesiono, że Dyrekcja ta stanowi jedynie jednostkę organizacyjną Przedsiębiorstwa Państwowego PKP.

Jest niewątpliwe, że osobowość prawną miało przedsiębiorstwo państwowe PKP działające na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1995 r. o przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe” (Dz.U. Nr 95, poz. 474 ze zm.), zaś obecnie jednoosobowa spółka Skarbu Państwa działająca pod firmą „Polskie Koleje Państwowe” Spółka Akcyjna (por. ustawę z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa

państwowego „Polskie Koleje Państwowe”, Dz.U. Nr 84, poz. 948 ze zm.). Centralna Dyrekcja Kolei Państwowych jest tylko jednostką organizacyjną przedsiębiorstwa państwowego PKP, obecnie PKP S.A. Strona pozwana została zatem niedokładnie oznaczona, przeciwko czemu – aż do postępowania kasacyjnego – nie oponowała i nie podnosiła zarzutu braku zdolności sądowej. Takie niewłaściwe oznaczenie strony może jednak być sprostowane w trybie art. 393¹⁹ w związku z art. 391 i 350 k.p.c., co też uczyniono w wyroku Sądu Najwyższego. Tym samym zarzut naruszenia przepisów postępowania nie jest uzasadniony.

Nie można też podzielić zarzutu naruszenia prawa materialnego, tj. art. 441 § 3 k.c. przez niewłaściwą wykładnię i nieuzasadnione zastosowanie. Strona pozwana, oponując przeciwko zastosowaniu w drodze analogii art. 441 § 3 k.c. stanu faktycznego niniejszej sprawy, odwołała się do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 25 marca 1994 r., III CZP 5/94 (OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 145). W uchwale tej stwierdzono, że w sytuacji, gdy wypadek przy pracy był jednocześnie wypadkiem powodującym szkodę w związku z ruchem pojazdu mechanicznego, objętą ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadaczy i kierowców tych pojazdów, pracodawcy, który wypłacił poszkodowanemu jednorazowe odszkodowanie stosownie do art. 9 i 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, nie przysługuje roszczenie do zakładu ubezpieczeń o zwrot równowartości spełnionego świadczenia. Wskazując na to stanowisko strona pozwana wyeksponowała fakt, że pracodawca, który szkodę naprawił, nie był za nią odpowiedzialny na podstawie przepisów prawa cywilnego, lecz świadczenie w postaci jednorazowego odszkodowania wypłacił na podstawie przepisów szczególnych zawartych w powołanej ustawie z dnia 12 czerwca 1975 r. Strona pozwana pominęła jednak to, że w okolicznościach faktycznych sprawy, w której wydano uchwałę składu siedmiu sędziów, na przeszkodzie zastosowania art. 441 § 3 k.c. stało to, że odpowiedzialność ubezpieczyciela wywodziła się nie z czynu niedozwolonego, lecz ze stosunku ubezpieczenia. Tej przeszkody nie ma w niniejszej sprawie, gdyż jest poza sporem, że odpowiedzialność strony pozwanej wynika z czynu niedozwolonego. Nie sposób zatem przenosić stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale z dnia 25 marca 1994 r. wprost do stanu faktycznego niniejszej sprawy.

Pomijając jednak tę okoliczność trzeba stwierdzić, że istotnie brak przejrzystych kryteriów sięgania do art. 441 § 3 k.c. w sytuacji, gdy bądź to odpowiedzialność jednego ze współodpowiedzialnych za szkodę regulują przepisy szczególne, bądź to z przepisów tych wynika obowiązek spełnienia określonego świadczenia. Można bowiem wskazać na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1997 r., III CZP 34/97 (OSNC 1998, nr 2, poz. 19) i uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 września 1997 r., III CZP 41/97 (OSNC 1998, nr 2, poz. 20), w których przyjęto możliwość dochodzenia przez pracodawcę roszczenia o zwrot świadczenia wypłaconego na podstawie przepisów szczególnych przeciwko sprawcy szkody. Ten kierunek orzecznictwa podziela skład orzekający w niniejszej sprawie, brak bowiem przekonujących argumentów, aby w sytuacji, gdy obowiązek wypłaty określonego świadczenia wynika z przepisów szczególnych, zobowiązany podmiot nie mógł żądać zwrotu tych świadczeń od sprawcy szkody, który jest za nią odpowiedzialny na podstawie przepisów prawa cywilnego, w szczególności zaś na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych. Tego stanowiska nie podważa fakt, że najbliższym członkom rodziny sąd może przyznać stosowne odszkodowanie na podstawie art. 446 § 3 k.c. Wystarczy wskazać na fakultatywność przyznania odszkodowania oraz możliwość uwzględnienia faktu uzyskania świadczeń z ustawy wypadkowej od pracodawcy zmarłego pracownika.

Z tych względów kasację należało oddalić (art. 393¹² k.p.c.).